

G-d twice tells Yitzchak that he will be blessed with many descendants because of his father. Rabbi Chaim Paltiel (all commentaries cited are appended) asks the obvious question: Does Yitzchak not merit the blessing in his own right? His answer does not seem coherent to me – your suggestions as to his meaning are welcome. Tzror HaMor and Seforno simply accept that Yitzchak was unworthy, in different ways: Tzror HaMor contends that Yitzchak sinned by moving to Gerar without explicit Divine sanction, and so had diminished his own merits, whereas Seforno suggests – with excellent contextual evidence – that Yitzchak had not yet begun spreading the Divine teachings, and so was less meritorious than his father at this point, but that he began doing so immediately after receiving this blessing with its suggestive ambivalence about his own merits. Ateret Paz uses this to demonstrate that the merit of spreading Torah is greater even than that of willing self-sacrifice.

My focus this week, however, is the beautiful kabbalistic interpretation of Sefat Emet (cited and translated below). The question I want to ask up front is the extent to which this interpretation depends for its validity on acceptance of the kabbalistic mode of reading as effectively deriving an intended meaning of the text, or whether instead we can judge it by its fruits, namely whether we find its religious content compelling, and/or whether we emerge with an understanding of the verse that is defensible in nonkabbalistic frames of reference. Please tell me what you think.

Here's what I see as a key teaching of Sefat Emet's reading. Human beings cannot truly deserve the blessings of this world, but it is critical that they also not be *wholly* undeserving of those blessings. There is no dignity in receiving rewards which have no basis in justice, but that does not mean that there is no dignified basis other than justice for receiving rewards.

This has important implications for grading in school, for welfare policy, and simply for the way in which we treat each other in relationships.

I think my article for this week's Wexner Foundation, which is also attached, addresses a similar theme, and I'd very much like your reactions to reading the two pieces together.

Shabbat shalom

Aryeh Klapper

Sefat Emet

In the verse (it writes) "and I will multiply your descendants...for the sake of Avraham My servant", and it also wrote "as a consequence of Avraham heeding my voice... –

Was Yitzchak not sufficiently meritorious on his own?

Rather Hashem the Blessed willed to multiply his descendants for the sake of Avraham, and not for his own merits,

along the lines of their statement that "It arose in His mind to create it (=the world) via the Attribute of Justice, but he saw that the world would not endure, so he partnered the Attribute of Mercy with it".

Now Yitzchak worshiped Hashem via the Attribute of Justice,

and this was the whole reason that the Blessed Creator arranged for the blessings to be received by Yaakov via Rivkah without Yitzchak's will,

and certainly all was necessary,

it was necessary that the thought and will of Yitzchak be to conduct everything in accordance with the Attribute of Justice, although (it was also necessary) that this not be actualized in practice, so Hashem the Blessed partnered the Attribute of Mercy so as to enable the world to endure, and this was via Rivkah, as I wrote in Parashat Chayyei on the verse "and by this I will know that You have made *chesed* to go with my master" (This is from Eliezer's prayer at the well before Rivkah emerges – usually translated "that you have done *chesed* with my master).

Now we find (the Rabbis saying): "One who relies on his own merits is ultimately judged as dependent on the merits of others...",

which it doesn't seem to be intended entirely as denigration (i.e., as meaning that the self-confidence in one's merits diminishes those merits).

Rather, the meaning is that the one who relies on his own merits is the one who serves via the Attribute of Justice, meaning that he wished to take exclusively what results from his own merits,

as the Rabbis write (on Berakhot 17b and elsewhere, interpreting Yeshayah 46:12, that the great ones come to Hashem) "demanding their due" (rather than asking for charity)

But in truth the world cannot endure via Justice, rather via the will of those righteous being for the Sake of Heaven (in desiring to receive only the fruits of their own actions), the Holy Blessed One assists them via the merits of others – this is their reward,

so similarly, via the will of Yitzchak being for the Sake of Heaven, the Holy Blessed One arranged for this action to take place in the merit of Avraham.

See the book Shaarei Orach which shows how the will of Yitzchak was in accordance with the Attribute of Justice.

Also the hint in the daily recitation of Shema, that "ve'ahavta" refers to the characteristic of Avraham, whereas "vehaya im shamoa" refers to the characteristic of Yitzchak, in that it contains blessing and curse,

and therefore the blessings at their root were in the hand of Yitzchak.

Also the hint in Chazal's reading "vaavarekhekha" in Genesis 12:2 as referring to saying "God of Yitzchak" in the opening of the Amidah.

שפת אמת בראשית פרשת תולדות

בפסוק "והרביתי את זרעך . . . בעבור אברהם עבדי", וכ"כ "עקב אשר שמע אברהם בקולי כו" – וכי לא הי' יצחק אבינו כדאי לעצמו?!
רק כי השי"ת רצה להרבות זרעו בעבור אברהם אע"ה, ולא בעבור זכותו,
עפ"י מאמרם ז"ל שעלה במחשבה לבראתו במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים ושיתף עמו מדה"ר,
והנה יצחק הי' עובד ה' במדה"ד,
וזה הי' כל ענין הברכות שסיבב הבורא ית' ע"י רבקה שיקבלם יעקב שלא ברצון יצחק,
ובודאי הכל הי' נצרך,
שהי' צריך להיות מחשבתו ורצונו של יצחק כך להנהיג הכל עפ"י הדין, רק במעשה לא היה יכול לגמור כן, ושיתף
השי"ת מדה"ר כדי לקיים העולם, וזה הי' על ידי רבקה כמ"ש בפרשת חיי בפסוק ובה אדע כי עשית חסד עם
אדוני,
ואיתא: התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים כו',
ואין נראה שיהי' זה נדרש רק לגנאי.
רק הפי' שמי שתולה בזכות עצמו. הוא עובד בבחינת הדין שרוצה הכל ליקח עפ"י מעשיו
כמ"ש באין בזרוע,
אבל באמת אין העולם מתקיים בדין, ורק ע"י שרצון הצדיקים אלו לשם שמים, הקדוש ברוך הוא מסייע להם בזכות
אחרים, זה השכר שלהם,
וכמו כן ע"י שהי' רצונו של יצחק לשם שמים, סיבב הקדוש ברוך הוא מעשה זו בזכותו של אברהם.
ועיין בס' שערי אורה איך רצון יצחק הי' עפ"י מדה"ד. והרמז בק"ש שאומרים בכל יום. כי פ' ואהבת הוא בחי'
אברהם. והי' אם שמוע בחי' יצחק שיש ברכה וקללה. ולכן הי' הברכות עיקרים בידו של יצחק אע"ה. והרמז מ"ש
חז"ל ואברכך ז"ש אלקי יצחק כו' ע"ש:

בראשית פרק כו

ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה:
וירא אליו יקוק ויאמר:

אל תרד מצרימה - שכן בארץ אשר אמר אליך - גור בארץ הזאת - ואהיה עמך ואברכך

כי לך ולזרעך אתן את כל הארצת האל

והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך

והרביתי את זרעך ככוכבי השמים

ונתתי לזרעך את כל הארצת האל

והתברכו בזרעך כל גויי הארץ:

עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורתי.

וישב יצחק בגרר . . . ויאמר אבימלך אל יצחק: "לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד" . . . וילך משם יצחק ויחן בנחל
גרר וישב שם . . . ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כי עתה הרחיב יקוק לנו
ופרינו בארץ . . . ויעל משם באר שבע:

Genesis 26:24-5

Hashem appeared to him (Yitzchak) on that night

He said:

Anokhi (I am) the G-d of Avraham your father

Do not fear

because with you *Anokhi*

I will bless you

I will multiply your descendants

for the sake of Avraham My servant.

He built there an altar

He called by Name Hashem

He planted there his tent

and they dug there, the servants of Yitzchak, a well.

בראשית פרק כו:כד-כה

וירא אליו ה' בלילה ההוא

ויאמר:

אנכי אלקי אברהם אביך

אל תירא

כי אתך אנכי

וברכתיך

והרביתי את זרעך

בעבור אברהם עבדי:

ויבן שם מזבח

ויקרא בשם ה'

ויט שם אהלו

ויכרו שם עבדי יצחק באר:

ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו ופיכל שר צבאו . . . וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום:

ר' חיים פלטיאל בראשית פרק כו פסוק כד
"והרבתי את זרעך . . . בעבור אברהם עבדי" –
תימ':

אמאי לא אמר בעבור יצחק עצמו?
וי"ל:

שכך המדה לפני הק' –
אדם שעוסק בתורה ובמצות, ומצוה לבניו לעשות כמותו, ומת אותו אדם - אין הקדוש ברוך הוא מקפח שכרו,
כי יודע הק' אם היה חי היה עושה,
ועוד, שגרים שבנו היה עושה כן,
וחושב הק' מעשה בניו לו, ובידו (תורתו) [תרתיו] - מעשה עצמו ובנו, וביד בנו כמו עצמו,
ומפני זה אמר "בעבור אברהם וגו'".

צור המור בראשית פרק ו

"יעל משם באר שבע" –
ולפי שעלה בלי רשות נראה אליו ה' בלילה ואמר לו "אל תירא" מהפלשתים לפי שעברת מאמרי
"כי אני אברכך ושמרתך בעבור אברהם עבדי" - אף על פי שלא תהיה ראוי.
"ויבן שם מזבח" - לכפר חטאתו
"ויקרא בשם ה'" - כמו שעשה אברהם:

ספורנו בראשית פרק כו (ה)

"עקב אשר שמע אברהם בקולי" –
בכל אשר צויתיו;
"וישמר משמתי" –
עשה תמיד המשמרת המיוחדת לי, שהיא לגמול חסד,
כאמרו "כל אורחות ה' חסד ואמת" (תהלים כה, י'),
ולהורות חטאים בדרך,
וזה עשה כאשר קרא בשם ה',
ושמר גם כן "מצותי חקותי ותורת" –
שנצטוו בני נח, ובכן היה נאה דורש ונאה מקיים כמופת לרבים.
הנה ליצחק תלה בזכות אחרים עתה, וכן למטה באמרו "והרבתי את זרעך בעבור אברהם עבדי", ולא כן אמר
ליעקב, כל שכן לאברהם,
וזה היה קודם שהתעורר יצחק לקרא בשם ה', אבל אחר שקרא בשם ה' נאמר "ואבימלך הלך אליו מגר", ואמרו
"ראה ראינו כי היה ה' עמך אתה עתה ברוך ה'", ולא מצאוהו עוד תלאות מקנאים ודברי ריבות כאשר בראשונה,
אמנם ליעקב לא תלה בזכות אחרים כלל, כי הוא אמנם מנעוריו יושב אהלים ללמוד וללמד דעת את העם בפרט
באהלי שם ועבר ששם עלה כל מבקש ה' בלי ספק:

מלבי"ם

ובאשר אברהם קרא בשם ה' ופרסם אמונת הא-להות, ויצחק התיירא מלפרסם אמונת ה' ברבים, א"ל "אל תירא",
כי השגחת ה' דבקה עמו ויוכח עליו מלכים, וזכות אברהם יעמוד גם לו, וע"כ בנה גם הוא מזבח ויקרא בשם ה',
וגם כרו שם באר.

שפת אמת בראשית פרשת תולדות

בפסוק "והרביתי את זרעך . . . בעבור אברהם עבדי", וכ"כ "עקב אשר שמע אברהם בקולי כו" – וכי לא הי' יצחק אבינו כדאי לעצמו?! רק כי השי"ת רצה להרבות זרעו בעבור אברהם אע"ה, ולא בעבור זכותו, עפ"י מאמרם ז"ל שעלה במחשבה לבראתו במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים ושיתף עמו מדה"ר, והנה יצחק הי' עובד ה' במדה"ד, וזה הי' כל ענין הברכות שסיבב הבורא ית' ע"י רבקה שיקבלם יעקב שלא ברצון יצחק, ובודאי הכל הי' נצרך, שהי' צריך להיות מחשבתו ורצונו של יצחק כך להנהיג הכל עפ"י הדין, רק במעשה לא היה יכול לגמור כן, ושיתף השי"ת מדה"ר כדי לקיים העולם, וזה הי' על ידי רבקה כמ"ש בפרשת חיי בפסוק ובה אדע כי עשית חסד עם אדוני, ואיתא: התולה בזכות עצמו תולין לו בזכות אחרים כו', ואין נראה שיהי' זה נדרש רק לגנאי. רק הפי' שמי שתולה בזכות עצמו. הוא עובד בבחינת הדין שרוצה הכל ליקח עפ"י מעשיו כמ"ש באין בזרוע, אבל באמת אין העולם מתקיים בדין, ורק ע"י שרצון הצדיקים אלו לשם שמים, הקדוש ברוך הוא מסייע להם בזכות אחרים, זה השכר שלהם, וכמו כן ע"י שהי' רצונו של יצחק לשם שמים, סיבב הקדוש ברוך הוא מעשה זו בזכותו של אברהם. ועיין בס' שערי אורה איך רצון יצחק הי' עפ"י מדה"ד. והרמז בק"ש שאומרים בכל יום. כי פ' ואהבת הוא בחי' אברהם. והי' אם שמוע בחי' יצחק שיש ברכה וקללה. ולכן הי' הברכות עיקרים בידו של יצחק אע"ה. והרמז מ"ש חז"ל ואברכך ז"ש אלקי יצחק כו' ע"ש:

משך חכמה בראשית פרק כו פסוק כד

"אל תירא כי אתך אנכי (וברכתיך) והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" – הנה בחייו קראו "אוהבי", וכן במראה ראשונה ליצחק אמר "עקב אשר שמע אברהם בקולי" (לעיל כו, ה), וכאן קראו "עבדי", הוא להראות כי אברהם אבינו עבד עבודת קרבנות, שבנה מזבחות בבית אל (לעיל יב:ח), באלוני ממרא (שם שם, ז), והוא אינו עושה מזבח ואינו עובד להקב"ה, שאין "עבודה" אלא קרבנות. ולכן הבין יצחק מה שהעיר לו הקדוש ברוך הוא, "ויבן שם מזבח" (פסוק כה), והבן.

שו"ת עטרת פז חלק א כרך ג - אבן העזר, הערות סימן ט הערה א

וענין זיכוי הרבים לאו מילתא זוטרתא היא

וכדאיתא בזוה"ק פר' תרומה (דף קכח ב, קכט א) שהפליגו שם בשבח המגיע למזכה חייביא דאין קץ לשכרו וזוכה לדברים רבים ועצמים, ואילו ידעו זאת בני האדם היו רודפים להשיג ענין זה כרודף אחר החיים. ע"ש עוד דברים נפלאים ומופלאים.

[וראה לרבינו החיד"א בניצוצי אורות (שם אות ב) שכתב לבאר דהענין מדובר על המחזיר לאחרים בתשובה. יעו"ש].

וראה גם בס' חובות הלבבות בשער אהבת ה' (פרק ו) שכתב שם בענין זה של זיכוי הרבים: כי אפילו אם יגיע האדם לדרגה העליונה ביותר בתיקון נשמתו כלפי הא-לוהים יתברך ואפילו אם הוא כבר כמעט דומה למלאכים (לנביאים) במידותיהם הטובות ובהנהגותיהם המשובחות והתמסרותם לעבודת הבורא ולאהבתם הטהורה אליו יתברך, אפ"ה אין זכויותיו מגיעות לזכויותיו של מי שמכוין את בני האדם אל הדרך הטובה ומיישר את הרשעים אל עבודת הבורא שזכויותיו נכפלות ומתרבות בכל יום ובכל עת ע"י זכויותיהם של אלה שהוא גרם להם לעבוד את ה'. עכ"ד. וע"ש שהאר"ך בזה.

[ועי' בספר מגיד משרים (סוף פרשת בהר) אשר הזהיר שם המגיד - הוא המלאך הדובר בו - למרן זצ"ל שילמד בכל יום בספר חובות הלבבות. ע"ש. ומזה מתבאר בפשטות שיש לנו אישור מן השמים על אמיתות דבריו והדרכותיו של רבינו בחיי הנאמרות בספרו הקדוש חובות הלבבות. וק"ל].

וראה עוד לרבינו החיד"א במחזיק ברכה חאו"ח (סי' רצ סק"ג) שכתב שם: והן כל יקר ראתה עיני ספר חזיונות כתובים באצבע מטהרת יד הקדש רבינו מהרח"ו זצ"ל בכתב ידו ממש ושם נאמר דרבינו האר"י זצ"ל היה מזהיר תמיד ובחלום ידבר בו מכי סליק ר"ב לבי קברי שירבה דרושיו להוכיח לעם ולהחזירם בתשובה ובזה תלוי הגאולה וכו' ואין קץ לשכרו וכמו שהפליגו בזוה"ק בשבח המגיע למזכי לחייבא וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים. יעו"ש. וראה עוד בס' שערי קדושה לרבינו מהרח"ו ויטאל (ח"ב שער ז) מש"כ עוד בענין זה של מעלת זיכוי הרבים דברים קילורין לעין, והביא גם, דאברהם אבינו ע"ה לא זכה לכל מעלותיו אלא משום זיכוי הרבים שלו וכמ"ש "ואת הנפש אשר עשו בחרן",

וכן כל ראשי הדורות אינן זוכין או נענשים אלא על סיבה זו. יעו"ש. וראה כיו"ב ג"כ דברים מופלאים בספורנו פר' תולדות (בראשית כו ה) עה"פ "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרת מצותי חוקותי ותורותי" וז"ל: וישמור משמרת, עשה תמיד המשמרת המיוחדת לי שהיא לגמול חסד וכו' ולהורות החטאים בדרך וזה עשה כאשר קרא בשם ה' ושמר ג"כ מצותי חוקותי ותורותי שנצטוו בני נח, ובכן היה נאה דורש ונאה מקיים כמופת לרבים. והנה ליצחק תלה בזכות אחרים עתה וכן למטה באומרו "והרבתי את זרעך בעבור אברהם עבדי", ולא כן אמר ליעקב כל שכן לאברהם וכו' אמנם ליעקב לא תלה בזכות אחרים כלל כי הוא אמנם מנעוריו היה יושב אהלים ללמוד וללמד דעת את העם בפרט באהלי שם ועבר ששם עלה כל מבקש ה' בלי ספק. עכ"ל. ע"ש.

וחזינן בפשטות מדברים אלה שמעלתו של יעקב אע"ה היתה יותר משל יצחק אע"ה על אף שיצחק אע"ה היה מוכתר בכתר של מסירות נפש שפשט את צוארו ע"ג המזבח (ואשר אנו מזכירים זכות זו לפי השי"ת בכל יום ויום למעלה מאלפי שנים לרוב גדולתה ועוצמתה),

וזאת כיון שיעקב אע"ה היה מזכה את הרבים האחרים ללמוד וללמד, ומעלה זו יש לה ערך רב יותר אפילו מהעקידה עצמה שנעקד יצחק אע"ה על גבי המזבח. ודו"ק.

וכתבתי מענין זה עוד בהקדמת ספרי כת"י "פז רב" על התורה, יעזרני השי"ת להוציא לאור עולם אמן.

תולדות יצחק בראשית פרק לב (ג)

"וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו" –

...

הספק השישי, בהבטחות שהבטיח הקדוש ברוך הוא ליצחק, לעולם אמר בהם לזכות אברהם שאמר בו והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמע אברהם בקולי, ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אל תירא כי אתך אנכי וברכתיך והרבתי את זרעך בעבור אברהם עבדי, ובהבטחות שהבטיח ליעקב לא אמר בהם בעבור אברהם ויצחק:

התשובה הכוללת לכל אלו הספיקות לפי דעתי, היא שכל מה שאירע לאבות סימן לבנים, וכל ענייני אברהם סימן לגלות מצרים, וכל ענייני יצחק סימן לגלות בבל, וכל ענייני יעקב סימן לגלותינו זה, וכמו שפירשו המפרשים, והנה גלותינו זה הוא הרע והמר והארוך מכלם:

...

וגם בזה הותר הספק החמישי מדוע לא הבטיח לאברהם ויצחק בשעת הסכנה, בעבור שעיקר ההבטחות לאבות אינו בשביל עצמם אלא בעבור ישראל העתידים, וגלות מצרים וגלות בבל שאברהם ויצחק סימן להם אינם כלום בערך גלות אדום הארוך, ואם כן ליעקב שהוא סימן לגלות אדום צריך הבטחות, לא לאברהם ויצחק. וגם בזה הותר הספק השישי, למה בהבטחת יצחק אמר בעבור אברהם, ולא אמר ביעקב 'בעבור אברהם ויצחק עבדי', שישראל בגלות הארוך הזה גלות אדום צריך זכיות גדולות ומעשים טובים ותשובה להיותנו בארץ אויבינו ולא זכיות האבות כפי אורך הגלות המר הזה . . .